

A SZAKMAKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS LEHETŐSÉGEI A SZOLNOKI KISTÉRSÉGBEN EGY CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK KUTATÁS TÜKRÉBEN¹

(The Possibilities of Interprofessional Cooperation
in the Micro-Region of Szolnok in Connection with a Research
on Domestic Violence)

JÁSZ KRISZTINA – SZARVÁK TIBOR

Kulcsszavak:

szakmaközi együttműködések kistérségi szociális tervezés családon belüli konfliktusok társadalmi szerepek

A családon belüli erőszak olyan negatív társadalmi jelenség, amely élénken foglalkoztatja a közvéleményt, fokozott hírértékkel bír a médiában, vitákat generál a politika, a jogalkotás és a közvélemény szintjén egyaránt. A kutatási program egyes elemeinek végrehajtása érzékelhetően erősítette a rendőrkapitányság szakemberei és a szociális munkások közötti együttműködést, javította az intézmények közötti kommunikációt. Kialakultak azok a személyes kapcsolatok, amelyek elengedhetetlenek a gyors és összehangolt közös cselekvéshez.

A családon belüli erőszak egyike napjaink legsúlyosabb társadalmi problémáinak, amelynek kutathatóságát, objektív feltárását nagymértékben nehezíti a jelenséget jellemző nagyfokú látencia. A segítségkérés gyakori elmaradása korlátokat szab a preventív intézkedések alkalmazásának is.

Az ilyen típusú erőszakos jogsértések jelentős hányada olyan egyének között valószínűleg, akik egymással szoros érzelmi, erkölcsi és anyagi függésben élnek. A probléma össztársadalmi szinten történő kezelését nehezíti az a körülmény is, hogy a közvélemény nagyobbik hányada még mindig a magánszféra részének tekinti az ilyen típusú cselekedeteket, és az egyén felelősségét hangsúlyozza a veszélyeztető helyzet kialakulása, majd későbbi feloldása kapcsán is.

Mielőtt rátérnénk a családon belüli erőszak legfontosabb ismérveinek összefoglalására, érdemes áttekintenünk családszociológiai szempontból a családot, mint társadalmi közösség alapvető sajátosságait.

A változó emberi viszonyok közepette is tartja magát az az állítás, hogy az emberi társadalmakban megtalálható intézmények közül a legfontosabb a család. Ez első sorban annak köszönhető, hogy az adott társadalom számára meghatározó fontosságú funkciókat lát el. Minden, ami egy adott családban lezajlik egyszerre formálójá, és megjelenítője az adott családot jellemző kapcsolat- és viszonyrendszernek, valamint alakítja az adott közösség beágyazódását is.

A család a privát szféra legintimebb területe, a családtagok között kialakult szerepek, az egymáshoz és a külvilághoz való kapcsolódást meghatározó viszonyrendszer az intézményeken keresztül történő társadalmi beavatkozás számára – első közelítésben – érinthetetlen közegnek tekintendő. Amennyiben azonban a családban diszfunkcionális működésből származó zavar keletkezik, az adott esetben a társadalom egészét veszélyeztetheti. Ezen diszfunkcionális működés egyik megnyilvánulási formája a családon belüli erőszak, amely nagyon sokrétű jelenség.

A következőkben elsősorban Ranschburg Jenő *A meghitt erőszak* (2006) című munkája alapján foglaljuk össze a családon belüli erőszak legfőbb ismérveit.

A pszichológia a családon belüli erőszaknak három megnyilvánulási formáját tartja számon, amelyek a következők:

- a házastársak (intim partnerek) közötti,
- a gyermekek elleni,
- a családban élő idős (részben vagy teljes mértékben magatehetetlen) személy elleni erőszak.

Mindhárom típusra jellemző, hogy az erőszakos cselekmény nem kizárólag fizikai erőszakban ölt testet, hanem szándékosan előidézett lelki terror is társul hozzá. A fizikai és pszichikai erőszak mellett létezik a családon belüli erőszaknak egy harmadik formája is, a szexuális erőszak, illetve a főként gyermekeket és időseket érintő gondozás, gondoskodás elmulasztása, vagy az ilyen családtagok végzetes következményekkel járó elhanyagolása.

A fentiekben vázolt három típusba sorolható erőszakos cselekedetek közös sajátossága, hogy azonos a dinamikájuk. Mindegyik esetre egyaránt igaz ugyanis, hogy a családon belüli erőszakot elkövető személy nem megfelelő módon alkalmazza testi erejét, hatalmát és az ehhez kapcsolódó irányítási lehetőségeit. Ezért nagy valószínűséggel megjósolható, hogy azokban a családokban, ahol az erőszak egyik – fentiekben jelzett – típusa jelen van, ott hamarosan tanúi lehetünk az erőszak más típusú megjelenésének is.

Léteznek olyan kockázati faktorok, amelyek egy-egy családban való jelenléte jelentősen megnövelheti a családon belüli erőszak előfordulásának valószínűségét is. Ezek a következők:

- szociokulturális hagyományok,
- alkohol- és drogfüggőség,
- kedvezőtlen anyagi helyzet,
- féltékenység,
- érzelmi elhidegülés,
- az erőszak előfordulása valamelyik családtag saját korábbi családjában,
- az erőszakra vonatkozó szociális attitűdök (vélemények, hiedelmek),
- bizonyos gyakorlati tevékenységek, például lőfegyver jelenléte a lakásban.

Családon belüli erőszakra akkor beszélünk egy adott közösségben, ha megvalósul a kényszer valamely formája, a fizikai bántalmazás, valamint a rendszeresen

ismétlődő, valamely családtag által szándékosan előidézett tartós lelki gyötrellem. Az erőszaknak ez a megnyilvánulási formája is általában tanult viselkedés.

A családon belüli erőszaknak, csakúgy, mint számos más bűncselekménynek, sajátos anatómiája van. A szakirodalom szerint minden bántalmazási folyamatot három, jól elkülöníthető szakaszra tagolhatunk:

- a feszültség felgyülemelésének szakasza,
- az erőszak kitörése,
- valamint a megbánás szakasza, a „nászút periódus” (*Walken* – idézi Nagy 2005).

Az erőszak fentiekben vázolt ciklusai időről időre megismétlődnek, gyakran felgyorsulnak. Az erőszakos cselekedetek a családon belül egyre gyakoribbá válnak. Jellemző továbbá, hogy a harmadik, úgynevezett „megbánó szakasz” az idő előrehaladtával eltűnik.

E társadalmi jelenség kapcsán az egyik legfontosabb kérdés az, hogy hogyan végződnek az ilyen típusú erőszakos cselekedetekkel megterhelt családi kapcsolatok. Az esetek többségében négy lehetséges forgatókönyv érvényesül:

- a gyermek kiemelése a családból – ez gyakran egyet jelent a bántalmazó többi potenciális áldozatának magára hagyásával;
- az áldozat lép ki a kapcsolatból – ebben az esetben az érintett leggyakrabban rokonokhoz vagy anyaotthonba menekül;
- a kapcsolat biztonságos befejezése – ilyen esetben az áldozat és az elkövető is segítséget kap;
- a kapcsolat fennmarad,
 - de kezeletlen marad a probléma, ebben az esetben bármelyik fél depresszióssá, esetleg öngyilkossá válhat,
 - az erőszak áldozata komoly sérüléseket szenved, szélsőséges esetben partnere meg is ölheti,
 - önvédelemből a sértett megölheti bántalmazóját,
 - a megfelelő módon kezelik a problémát az ellátórendszer segítségével (*NANE* 1999 – idézi Nagy 2005).

A legutolsó, mindenki által legmegfelelőbbnek tartott forgatókönyv megvalósítását nehezíti az a körülmény, hogy az esetek többségében az illetékes szakemberek, a jelzőrendszerhez tartozó intézmények munkatársai nincsenek kellően mély és átfogó információk birtokában a bántalmazás előzményeivel, dinamikájával és a lehetséges megoldásokkal kapcsolatban.

Végezetül fontos arról is említést tenni, hogy a bántalmazott felet mi tartja benn adott esetben a családon belüli erőszakkal érintett párkapcsolatban. Ezek az indokok (a teljesség igénye nélkül) a következők: anyagi függés, a gyerekek, félelem az egyedüllétől, a szerelem, a hűség, a tagadás, a sajnálat, a kötelességérzet, a korlátozó sztereotípiák, félelem a partner esetleges öngyilkosságától, a bűntudat, az alacsony önértékelés, a szégyen, a zavar és a megalázottság, valamint a tehetetlenség-érzet és a bizakodás.

A családon belüli erőszak áldozatai zömében nők, gyermekek, valamint más helyzetüknél fogva kiszolgáltatott emberek. Elkövetői oldalon a legnagyobb arányban férfiak állnak, akik elsősorban apai, nevelőapai, házastársi, élettársi, ritkábban más rokon, gondozói minőségükben követik el az ilyen típusú cselekményeket. Az elmúlt időszakban azonban – valószínűleg szocializációs okok következtében – a nők agresszivitása is számottevő mértékben megemelkedett, és a férfiakkal szemben elkövetett családon belüli erőszak tekintetében is jelentős növekedés következett be (*Ranschburg* 2006). Ez utóbbi estekben azonban a látencia méginkább meghaladja a nők sérelmére elkövetett erőszakos cselekedetek esetében tapasztalható mértéket, ugyanis a férfiak még kevésbé fordulnak a jelzőrendszerhez segítségkérési szándékkal.

Annak érdekében, hogy e sokrétű, komplex, számos előítéllettel, nagyfokú látenciával terhelt társadalmi problémával érintettek köre jelentős mértékben csökkenjen a magyar társadalomban, szükség van egy ösztársadalmi attitűdváltásra, illetve a kezelésében érintett intézmények közötti tartós és eredményes partnerségi kapcsolatokra.

A kutatásról²

A családon belüli erőszak megjelenési formáira koncentrálo kutatásunk két fő módszertani elemmel jellemezhető. Alapvetően a Szolnok Városi Rendőrkapitányságnál fellelhető adatforrások alapján a települések családsegítő- és gyermekjóléti munkatársainak segítségével kerestük fel az interjúalanyokat³. Fontos rögzítenünk, hogy ezért a kérdezősi szituáció nem a tipikus kérdezőbiztosi szerepet követelte meg munkatársainktól, hanem kvázi terápiás (kliensi) interjúként is kellett ezt a helyzetet kezelni a részt vevő, segítő szakembereknek. Azért választottuk a segítő szakmák munkatársait, mivel megjelenésük nem kelt okvetlenül gyanút az agresszorban, ugyanez a rendőrséggel kapcsolatban nem mondható el. A kérdezőbiztosok többsége maga is azonosult a kutatás céljaival, és ennek is köszönhető, hogy viszonylag nagy számban vállalkoztak klienseik a válaszadásra.

Kérdőíveink a lehetséges alapsokaság 24%-át mértek fel. Mivel a válaszadás önkéntes volt, ezért csak leíró jelleggel állapítjuk meg, hogy leginkább a városokban vállalták az interjút a családon belüli erőszak áldozatai.

A minta alapjellemezői

Segítő munkatársaink válaszadói túlnyomórészt nők voltak: a 120-ból 111 kérdezt (90%) tartozik a „gyengébb” nemhez. Ez az arány utal(hat) arra, hogy a családon belüli erőszak egyik jellemző felnőttkorú bejelentői elsősorban a nők⁴. Családi állapot szerint azt látjuk, hogy a házások és az elváltak aránya közel egyforma, 32–30%.

A minta átlagéletkora 44 év. A harminc év alattiak aránya összesen 16%, azonban fontos, hogy minden tizedik megkérdezt a nyugdíjas korosztályba (60 évnél idősebbek) tartozik. Lényegében mintánk közel harmada az ötvenen túli demográfiai csoportba tartozik.

A felvétel szerinti átlagos háztartásnagyság 3,38 fő volt. A kérdezettek nagy része (47%) 3 vagy 4 fős háztartásban él, ugyanakkor a 2 fős háztartásban élők aránya is jelentősnek mondható (26%), míg az 5 vagy több fős háztartások tagjai 21%-ban vannak jelen a mintában. A városokban az átlagos háztartás-nagyság 3, a községekben 4 fő.

A konfliktusok megoldásában fontos szerepet játszó iskolai végzettség tekintetében a legmagasabb arányban a maximum 8 osztályt végeztek jelennek meg a mintában (43%)⁵. Fontos utalnunk arra, hogy a mintában szintén magas az aránya (29%) a szakmunkás illetve szakiskolai végzettségűeknek. Érettségivel minden ötödik válaszadó, diplomával a minta alig 3%-a rendelkezik.

A kérdezettek 44%-a folytat valamilyen keresőtevékenységet, 28%-a inaktív, ezen belül 14% munkanélküli. Rokkant- vagy öregségi nyugdíjban részesül a megkérdezettek negyede. Feltűnő, hogy a válaszadók közötti munkanélküli arány magasabb, mint az országos vagy akár a megyei átlag, a foglalkoztatotti arány viszont elmarad a nemzeti és a területi átlagtól is.

A kérdezettek lakókörnyezetének és lakásviszonyainak mutatói alapján megállapítható, hogy a többségük (57%) kertes családi házban él, a „panellakók” a mintában 21%-ot képviselnek. Lepusztult, szegénytelepszerű környezetben csupán 8% lakik, a többiek átlagos vagy vegyesen, romák és nem romák által egyaránt lakott környéken élnek. A válaszadók közel fele (a kistérség helyzetéből adódóan) szolnoki lakos. Vélhetően ebből az állapotból következik az, hogy a mintába került válaszadók kétharmada a Szolnoki Rendőrkapitányság illetékességi területéhez tartozó városokban lakik.

A társadalmi-települési hálózatok szerepe, jellemzői

Felmérésünk első önálló fejezetében megdöbbenő (a társadalmi kapcsolati háló gyengeségére utaló) eredményt kapunk: a felsorolt 12 változó közül csak kettő lépte át a 50 pontos határt⁶.

Válaszadóink gondjaik, problémáik megoldásában leginkább a családot (100 fokozatú skála átlaga: 54 pont) és a szociális segítőt (100 fokozatú skála átlaga 60 pont) említették. A bizalom⁷ és a szolidaritás hiányát egyrészt jól jelzi az, hogy a professzionális segítő még a hagyományos támaszt, a családot is megelőzi; másrészt az is, hogy a barátokra (100 fokozatú skála átlaga: 41 pont), szomszédokra (100 fokozatú skála átlaga: 31 pont) munkatársakra (100 fokozatú skála átlaga 27 pont) alig számítanak válaszadóink. A helyi polgármesteri hivatalt megjelenítő személyek (ügyintézők, jegyző, képviselő, polgármester) sem számítanak a kapcsolati háló erős „láncszemének”.

A családon belüli erőszak kérdésében esetenként preventív és gyógyító szerepet egyaránt felvállaló egyház és a civil szervezetek említése alig jellemző (100 fokozatú skála átlaga 10, illetve 21 pont). Megjegyzendő, hogy minden ötödik válaszadó mondott a problémakörrel foglalkozó szervezeteket, amelyek helyi szinten viszont nem

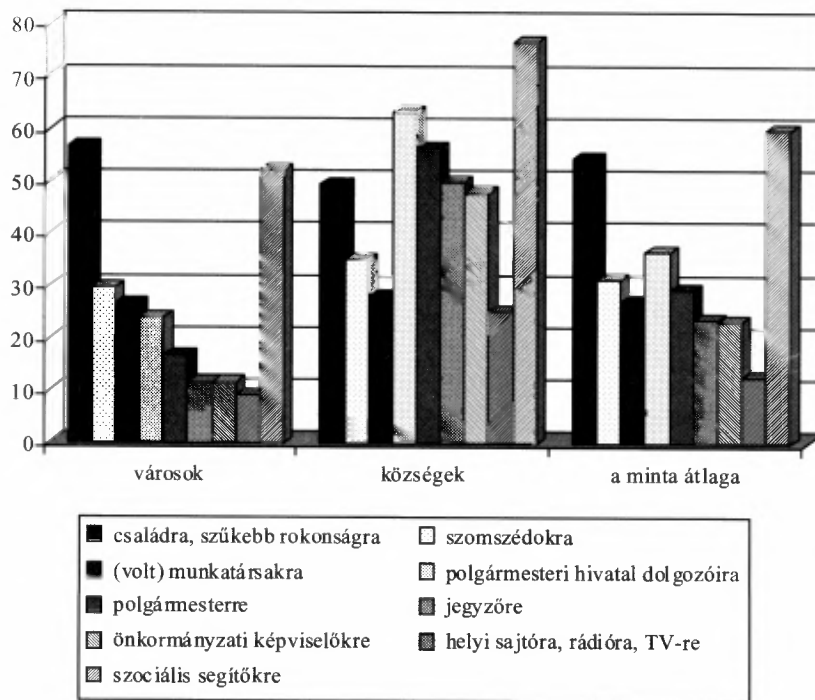
találhatók meg. Ilyen szervezetek közül a válaszok 75%-ában a Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület (telefonos segélyvonalát) szerepelt.

Összességben tehát a hagyományos segítő kapcsolatokra adott alacsony pontszámok a tradicionális, közösségi hálózatok hiányát mutatják. A kirekesztettséget csökkenteni, a társadalmi hálót „újrakötni” szinte kizárólag a professzionális segítő szféra képes. Ez az adatsor jól mutatja azt, hogy a közösség-építés a családon belüli erőszak nézőpontjából is fontos, egyfajta össznemzeti feladatként is felfogható.

A kérdést a városok és a községek tükrében vizsgálva jelentős különbségek találhatók. A városokban különösen jellemző a családok szerepe⁸, a községekben lakók viszont sokkal jobban számítanak a professzionális segítőkre és a polgármesteri hivatal prominenseire (1. ábra).

1. ÁBRA

*A társadalmi kapcsolati háló jellemzői 100 fokozatú skálán
(The Characteristics of the Network of Social Relations on a 100-grade Scale)*

Forrás: Saját szerkesztés.

A korosztályok tükrében azt látjuk, hogy a család és a szociális segítség a fiatal, legalább szakmunkásvégzettséggel rendelkező felnőttek körében elfogadottabb.

A társadalmi kapcsolati háló gyengeségét értelmezhetjük a kockázati társadalom oldaláról is. Ebben a dimenzióban a személyes sors bizonytalanságát és kiszámíthatatlanságát vizsgálhatjuk. Kutatásunkban a rizikótényezőket a hagyományos anomiaskála bővítésével értelmezhetjük.

Mintánk körében két alap-attitűd volt megfigyelhető. Ez egyrészt a jövőképhiány (mondjanak bármit, az emberek zömének egyre rosszabbul megy – 100 fokozatú skála átlaga 82 pont), másrészt az állami gondoskodás igénye (az államnak minden segítséget meg kell adnia, hogy az emberek könnyebben éljenek – 100 fokozatú skála átlaga 84 pont).

Válaszadóink legkevésbé a tudás fontosságát ismerték el (minél tanultabb valaki, annál könnyebben él – 100 fokozatú skála átlaga 56 pont)⁹, s leginkább a közbiztonság miatt aggódtak (az utóbbi években egyre több a bűnözés – 100 fokozatú skála átlaga 91 pont; a hozzánk hasonló embereket manapság több veszély fenyegeti, mint régebben – 100 fokozatú skála átlaga 85 pont). A hivatalokkal szembeni passzivitás inkább a városokban (különösen Szolnokon) figyelhető meg. A „nincs sok értelme a hivatalokhoz fordulni, az átlagember baja nem igazán érdekli őket” elnevezésű választípus értéke 100 fokozatú skálán Szolnokon 66, a városokban 63, a községekben pedig 56 pont.

A megkérdezettek azonban elismerik azt, hogy „csak az tud boldogulni, aki saját sorsát irányítja” (100 fokozatú skála átlagpontja 70), illetve az összefogás erejét is hangsúlyozzák (az emberek jobban boldogulnának, ha összefognának – 100 fokozatú skála átlagpontja 89).

Normaszegés – normakövetés határán: a családon belüli erőszak különböző kategóriáinak megítélése

Válaszadóink az általunk említett normaszegésekkel nem szimpatizálnak. Leginkább a potyautas-magatartást fogadják el, a gyümölcslopást és adócsalást elkövető emberekkel megértők. Ezeket a cselekményeket a makrotársadalom is inkább elnézi és kevésbé szankcionálja. A kérdezettek általában nagymértékben elítélik a családon belüli bántalmazás minden formáját, különösen a fizikai erőszakot. Legsúlyosabb megítélés alá a gyermekelhanyagolás esik.

Hasonlóan a különböző magatartásokkal kapcsolatos lojalitás-értékekhez a büntetési tételek között is a legenyhébbnek a gyümölcslopás és a potyautas cselekedet minősíthető. A családon belüli bántalmazás büntetendőségének megítélése gyakorlatilag egy kategóriába sorolódik az ittas vezetéssel és a kábítószeres kipróbálásával. A bántalmazások köréből a fizikai erőszakot és a gyermekelhanyagolást gondolják a leginkább, az idős családtagról való gondoskodás elmulasztását a legkevésbé büntetendőnek.

Fontos megemlítenünk, hogy a cselekedettekkel szembeni erősebb tolerancia (lojalitás) inkább a városi (főként a szolnoki); a 34 évesnél fiatalabb válaszadókat

jellemzi. A büntethetőségi skálán viszont elsősorban a városi (alapvetően szolnoki) megkérdezettek válaszai mutattak erősebb intenzitást.

A válaszadói közvélekedésben a családon belüli viszonyokban a verbális erőszak¹⁰ a magánszférát érinti (100 fokozatú skála átlaga: 60 pont). A konkrét erőszak megjelenése közül a gyermek pofozása már nem tartozik egyértelműen a magánügy kategóriába (100 fokozatú skála átlaga: 48 pont). Válaszadóink szerint beavatkozni a szexuális zaklatás, a házastárs, valamint a szülő verés, illetve az idős vagy (és) magatehetetlen családtag elhanyagolása terén kell leginkább. Összességében a verbális erőszakot leszámítva a bántalmazás összes formáját kevesebben tekintik magánügynek, inkább a beavatkozást gondolják szükségesnek. Fontos megjegyeznünk, hogy a férfiak (bár mintánkban kevésbé vannak reprezentálva) kevésbé tűnnek beavatkozás pártinak.

A magán és a közérdek határának megítélésében a fiatal felnőttek (34 évnél fiatalabbak) megengedőbbek. Körükben inkább magánügynek tartják a verbális erőszakot, a gyermek fizikai bántalmazását. Megjegyezzük, hogy a férj bántalmazó, erőszakos cselekedeteinek és az idős vagy magatehetetlen családtag elhanyagolásának megítélésében a válaszadók között ebben a demográfiai körben a leggyengébb a beavatkozás igénye.

Valószínűleg a szocializációban rejlő tradíció köszön vissza abban, miszerint a gyerek nevelő célzatú verése fontos elem a szülői gondoskodásban. Ezt mutatja az az adat is, mely szerint a gyerek verését a vizsgálati személyek sokkal inkább magánügynek tekintik, mint az összes többi tételt.

A településtípusonként eltérő közösségi, együttélési normákra; a professzionális segítség beavatkozási dilemmáira utal az a szignifikáns különbség, amit akkor látunk, ha a kérdést a városok és a falvak összefüggésében vizsgáljuk. Azt tapasztaljuk, hogy a falvakban minden vizsgált kategóriát inkább a magánszféra irányába tolnak el. Tulajdonképpen a városok között is inkább Szolnok az, amelyik beavatkozás-pártinak tekinthető. Ennek ellenére (vagy talán éppen ezért) a községekben élők fontosabb kérdésnek tartják napjaink Magyarországon a családon belüli erőszak kérdését (100 fokozatú skála átlaga: 95 pont)¹¹. Általánosan elfogadottnak tartják azt is, hogy a családon belüli erőszak a családban lévő gyermek testi-lelki fejlődését, egészségét súlyosan veszélyezteti.

Bántalmazások a mindennapokban – a családon belüli erőszak anatómiája

A kérdezettek véleménye szerint a családi veszekedések leggyakoribb okai az itatózó életmód, a szegénység (anyagi gondok) és a türelmetlenség lehetnek. A kapcsolati, érzelmi tényezőket (szexuális élet, szerelem, gyakori távollét) valamint a párok gyermekneveléssel kapcsolatos konfliktusait az előbbieknél kevésbé jellemző momentumoknak tartják válaszadóink.

A kérdés szintetizálására egy matematikai eljárást, a főkomponens-analízist is segítségül hívtuk¹². A válaszadók a veszekedés-okok körében három jól körülhatárolható jellemzőt állítottak fel (a három komponens az adatok 64%-át őrizte meg). A legnagyobb magyarázóerővel (36%) bíró szegmens az érzelmi konfliktusforrás (a faktorsúlyok alapján ide tartozó változók: a türelmetlenség, elmúlik a kapcsolatból a szerelem, szenvedély, a házaspár egyike többször akar nemi életet élni, mint a másik). A második legfontosabb az alkohol (magyarázott variancia: 15%). A harmadik legfontosabb pedig a „racionális” konfliktus (magyarázott variancia: 13%), amelynek elemei az eltérő gyermeknevelési módszerek, a szegénység (kevés pénz), valamint az, hogy a „férj/feleség túl sokat van távol otthonról”.

A nők körében inkább racionális konfliktusforrásokat találtunk. A középkorosztály (35–49 évesek) körében az érzelmi és a racionális veszekedés-faktor volt az erősebb, az italozás a 60 évnél idősebbek körében számított inkább problémának a házaspárkapcsolatban.

Azok körében, akik a legkisebb (17 m² alatti) egy főre jutó lakóterülettel rendelkeznek a háztartásban, inkább érzelmi és a racionális konfliktusforrásokat térképeztünk fel.

Fontos megemlítenünk, hogy a községekben igen erős az érzelmi motívumok és az itai által generált konfliktusforrások jelentősége a házastársak életében. A racionális konfliktusforrás viszont mindkét településtípusban inkább jelen van a válaszadók szerint.

A minta túlnyomó többsége elfogadja azt, hogy az alkoholfogyasztás és a szegénység teszi erőszakossá az embereket, és támogatja azt is, hogy a családon belüli erőszak elkövetése a negatív, szeretethiányos szocializációs mintához is köthető (az viselkedik így, akit gyerek korában bántottak)¹³.

A válaszadók családi veszekedéseinek mintegy egyharmadánál fordul elő fizikai erőszak, és mintegy kétharmadánál verbális erőszak¹⁴. A válaszadók szerint amíg a verbális erőszak korosztályi szempontból nem jelent különbséget, a fizikai erőszak inkább a nyugdíjasok és a középkorúak körében fordul elő. A közepes vagy kicsi lakóterülettel¹⁵ (28 m² alatt) rendelkező válaszadók inkább verbális erőszakra számoltak be.

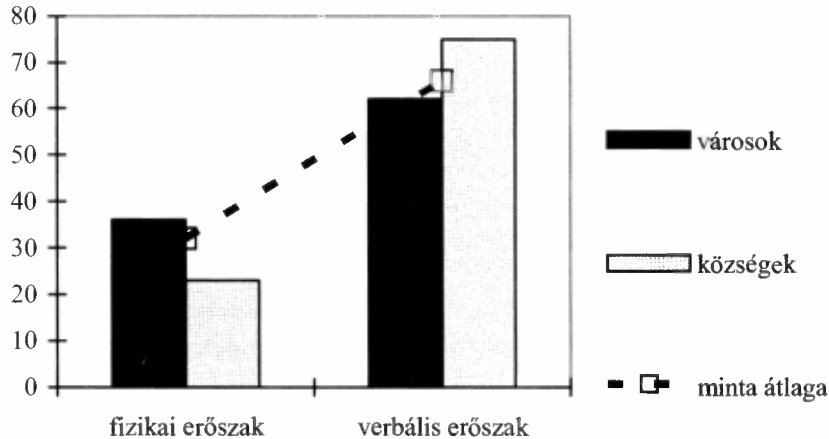
Fontos települési különbség, hogy fizikai erőszakra inkább a városokban élők számoltak be, a verbális erőszak viszont a községekben volt gyakoribb a vizsgált településeken (2. ábra).

A kérdezettek környezetében előfordult házastársi bántalmazások átlagos száma 3,49. Fontos, hogy a minta közel 40%-a tíznél kevesebb, de majdnem minden harmadik megkérdezett tíznél több ilyen esetről is be tudott számolni kérdezőinknek. Közel minden ötödik válaszadónk azonban nem tudott ilyen cselekményt feleleveníteni közvetlen környezetében.

2. ÁBRA

*A fizikai és verbális erőszak aránya a házastársi veszekedések során
(becslés százalékban)*

*The Proportions of Physical and Verbal Abuse During Quarrels between Married
Couples (estimate of percentage)*

Forrás: Saját szerkesztés.

A családon belüli erőszak fogalmát kimerítő cselekedetek látenciájára (és a családi negatív minták átörökítésére) jó példa az, hogy válaszadóink harmada már gyermekkori családjában is fel tudott idézni a mostanihoz hasonló esetet, sőt a minta több mint fele tud a rokonok és barátok körében is a családi, házastársi viselkedés során alkalmazott fizikai erőszakról.

A válaszadók szerint a feleség bántalmazása jóval gyakrabban fordul elő a házasságok, együttélések során (100 fokozatú skála átlagpontja: 61), mint a férj bántalmazása (100 fokozatú skála átlagpontja: 19). Ez a trend a nyugdíjas korú megkérdezettek körében fordul meg, akik a mintához képest gyakoribbnak gondolják a férfi-bántalmazást, mint a nők elleni fizikai agressziót. A fiatal felnőtt válaszadóink viszont magasabbnak vélik a házasságokban a nők sérelmére elkövetett cselekedeteket.

A bejelentett bántalmazások száma, jellege, az első interjú hatása

A felvétel tanúsága szerint a legtöbb esetben a bejelentő (a kérdezett) maga a családon belüli erőszak áldozata (62%) illetve a bejelentő és gyermekei (37%). Sok esetben (11%) a bejelentő édesanyja. Viszonylag kevésbé jellemző – csupán 5%-ban fordul elő – az, hogy csak a gyermekek legyenek áldozatok és a bejelentők.

A kérdezettek közül majdnem mindenki beszámolt fizikai bántalmazásról, amely néhány esetben gyermekelhanyagolással is párosult.

A válaszadók közül először főként családtagnak mondják el a bántalmazás megtörténtét. Minden harmadik válaszadó a rendőrséghez fordul. De nem elhanyagolható ebből a szempontból a családgondozók és a barátok szerepe sem, hiszen a mintánk 6–6%-a bennük bízik elsőként.

Fontos hangsúlyoznunk azt, hogy az eset első kommunikációjában a családgondozó szerepe főként a községekben (lásd a társadalmi kapcsolati hálóról szóló 1. ábrát), a rendőrségé pedig a városokban (nem elsősorban a megyeszékhelyen!) meghatározó. Jellemző még az is, hogy az 50 évnél idősebbek nem a családgondozóban bízhatnak meg elsőként. Érdekes, hogy a családgondozó és a rendőrség a közép és a fiatalabb korosztálynak jut eszébe először, az idősebbek körében inkább a családtagok segítenek. Mindez az iskolai végzettség tükrében úgy jellemezhető, hogy a rendőri első segítség minden kategóriában általános, a családgondozói első segítség inkább a maximum 8 általánost végzettek körében jellemző.

A bántalmazás kiderülése előtt a kérdezettek több mint harmada hosszabb ideig együtt élt a problémával, több mint kétharmaduk számolt be néhány esetről a kiderülés előtti időszakból is. Jellemzően a 8 általánost végzettek túrték inkább régóta az ilyen típusú eseteket.

A válaszadók arra a kérdésre, hogy hosszabb ideig miért nem tettek feljelentést, leggyakrabban a félelmet és a szégyent jelölték meg a fontosabb okok között. E két tényező átlagosan majdnem egyenlő mértékben esik latba. A társfüggőséget és azt a tényt, hogy nem tudták, kihez forduljanak, relatíve ritkábban jelölték meg.

A szégyen főként a középkorúak és a fiatalabb korosztály körében volt jellemző. Elsősorban az alacsony iskolai végzettségű nyugdíjas társadalmi csoport nem tudott hova fordulni problémájával. Körükben a félelem motivációja is erősebb volt. Érdekes, hogy a városokban említették inkább a félelem és a társfüggőség dimenzióját. A nemek tükrében azt mondhatjuk, hogy a női válaszadóknál a félelem, a szégyen és a társfüggőség is jellemző, a férfiak körében azonban a „nem tudtam kihez fordulni” választípust rögzítettük leginkább (1. táblázat).

1. TÁBLÁZAT

*A feljelentés halasztásának okai a nemek tükrében 100 fokozatú skálán
(The Reasons of Postponing Denunciation According to Sex on a 100-grade Scale)*

<i>A kérdezett neme</i>	<i>Félelem</i>	<i>Szégyen</i>	<i>Nem tudtam kihez fordulni</i>	<i>A társfüggőség miatt</i>
Férfi	29	33	52	38
Nő	66	66	42	45
Összesen	63	63	42	44

Forrás: Saját szerkesztés.

A bántalmazás eseteinek kétharmada derült ki úgy, hogy a sértett vagy a családban más módon érintett személy jelentette az általa kompetensnek tartott személynek. A többi esetben ismerős (9%) vagy idegen tett bejelentést (7%), illetve az esetek ismét csak 7%-ában a kérdezett számára nem derült ki, hogy kitől származott a feljelentés.

A bejelentés megtörténte körüli első intézményi kapcsolatot általában, mintegy 70%-ban a rendőrség jelenti. Második helyen áll a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat (7%), valószínűleg azért, mert szerepet játszik a cselekedet kiderülésében. Más esetben a kérdezettek több intézménnyel egyszerre kerülnek kapcsolatba, amelyek között szerepel az említettekén kívül a gyámhatóság, háziorvos, védőnő, oktatási intézmény, egyház stb. Ezekben az intézményekben belül az első személyes kapcsolattartó 74%-ban férfi, ami vélhetőleg arra vezethető vissza, hogy ez az intézmény a legtöbb esetben a rendőrség.

Az ügyintézővel való első találkozás benyomásaként a kérdezettek harmada véli utólag, hogy segítőkész volt, közel ugyanilyen arányban mondják azt, hogy pozitív benyomást keltett, 15%-uk találta megnyugtatónak a találkozást és megértőnek az ügyintézőt. Alig 10%-uk élte meg kínosan a szituációt.

Kutatásunkban kíváncsiak voltunk arra, hogy milyen várákozás jellemezte a sértettet az első szakszerű segítség idején. A válaszok jól tükrözik azt a lelki állapotot, amelybe ilyen sérelem esetén kerül(het) az ember. A nyitott kérdések között megtaláljuk a gyors eljárás igényét, a nyugodt, bizalmi beszélgetés kívánalmát, a probléma megszűnésének vágyát, az elkövető kiemelését, védelmet, biztonságot, megerősítést.

A válaszok a bizonytalanságot is visszatükrözik: „nincs megfelelő segítség; azt vártam, hogy beleéljék a helyzetembe magukat; nyomatékosabb intézkedést, a bántalmazót figyelmeztessék, de ne vonják eljárás alá; a bántalmazó tartós eltávolítását, humánus eljárást a bántalmazóval”. Itt kell azt megemlítenünk, hogy a válaszadók nem tudják eldönteni, hogy a feljelentéssel megzavarták-e vagy sem az erőszak elkövetőjét (100 fokozatú skála átlaga 51 pont)¹⁶.

Ennek tükrében nem meglepő, hogy az igazságszolgáltatás szerveitől válaszadóink leginkább a gyors eljárást, a gyermekekkel szembeni hangsúlyosabb megértést, a bántalmazó kiemelését, a határozottságot, az apa távoltartását (konkrét segítséget) és az emberi értékeket, nem pedig egyszerűen a törvények betartását várják.

A szociális szféra területén a családterápia, s a 'menedékház' hiányát, valamint a szociális munkások ritka látogatásait említették¹⁷.

A válaszadók azonban jellemzően elégedettek az ügyintézők munkájával. Indoklásukban kiemelik az ügyintéző kompetenciáját, segítőkészségét, türelmét, ugyanakkor kisebb részük arra mutat rá, hogy konkrét segítséget nem kapott, ismét egy kis részük szerint az ügyintéző érdektelen volt. Hasonló kritikák (pl. elvitték, de rövid időn belül visszaengedték a bántalmazót, kis időre fékezte meg az agresszort, semmit nem értem el, hogy kihívtam a rendőröket) megfogalmazódtak, de összességében az elégedetlenek aránya nem éri el a 15%-ot, és ezek közül a teljesen elégedetlenek aránya 8%.

Az alábbi tulajdonság-párokból újra az elégedettség tükröződik vissza. A válaszadók ugyanis főként a segítőkész, a megnyugtató, a kulturált, a megértő és a hozzáértő jelzőket társították az ügyintéző tevékenységéhez. Érdekes, hogy a nőpárti-férfipárti kategóriák már inkább megosztották a megkérdeszetteket.

A válaszadó ügyének első hivatalos szereplőjét és a tulajdonság-párok értékét látva azt tapasztaljuk, hogy a rendőrség, a családsegítő és a gyermekjóléti szolgálat értékei

között nincs matematikai különbség. Azt gondoljuk, hogy az intenzitásbeli eltérések különösen a családon belüli erőszak problémakörében különösen fontos professzionális segítők attitűdök (problémaérzékenység, tevékenység, megértés, segítőkészség) körében mutatkoznak meg, amelyek véleményünk szerint a felsőfokú képzésben és a munka világában tapasztalható eltérő szocializációra vezethetők vissza.

Az intézmények munkájának értékelése

A családon belüli erőszak kapcsán az emberek természetesen több intézménnyel is kapcsolatba kerülnek. A válaszok alapján a kérdezettek túlnyomó többsége, 94%-a került segítő kapcsolatba a rendőrséggel, 54%-uk a családsegítő és gyermekjóléti szolgálattal, mintegy harmaduk a bírósággal, ügyésséggel, ismét egyharmaduk a háziorvossal, de még sok más intézménnyel, így a közoktatási intézmények képviselőivel (gyermekvédelmi felelősök, bölcsőde, óvoda) is jellemző ez az interakció.

Alapvetően azonban azt látjuk, hogy a rendőrség, a szociális és egészségügyi szféra és az igazságszolgáltatás az a terület, amelyek képviselőivel a kistérség lakói leginkább találkoznak ügyük intézése során. A 2. táblázatból az is jól látszik, hogy a térségben nincs olyan civil szervezet, amely a problémával kiemelten foglalkozna.

2. TÁBLÁZAT

*A kérdezettek száma az egyes intézményekkel való kapcsolatba kerülésük tükrében
(The Number of those Questioned Based on the Institution Contacted)*

	<i>Elemzés</i>
Rendőrség	104
Családsegítő és gyermekjóléti szolgálat	61
Házi orvos	36
Bíróságok, ügyészség	34
Védőnő	19
Gyámhatóság	18
Ügyvéd	15
Szabálysértési hatóság	13
Iskolai gyermekvédelmi felelősök	13
Közoktatási intézmények	12
Bölcsőde, óvoda	6
Egyház	2
Egyéb civil szervezet	1
Jogvédő iroda	1
Esélyek Háza Esélyegyenlőségi Hálózati Iroda	1

Forrás: Saját szerkesztés.

A válaszadók a rendőrséget (44%-uk) és a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatot (27%-uk) ítélték a leghatékonyabbnak. A többi intézmény (bíróság, ügyészség, ügyvéd, házi orvos, gyámhatóság, iskolai gyermekvédelmi felelősök, közoktatási intézmények, szabálysértési hatóság) hatékonysága már kevésbé kimagasló. A Szolnokon élők majdnem kétharmada a rendőrséget, s alig ötödük a családsegítő és

gyerekjóléti szolgálatot, a tágabb vonzáskörzetben élők viszont a két intézményt egyformán tartották kiemelkedőnek.

Mindez a városok–községek tükrében már puhább eltéréseket eredményezett. Az urbánus településeken 47%-ban a rendőrség, 26%-ban pedig a szociális ellátás intézménye volt meghatározó az ügy kezelésében. A községekben pedig a válaszadók 37%-a „voksoltt” inkább a rendőrségre, majdnem egyharmaduk pedig a családsegítő szerepét hangsúlyozta.

A családon belüli erőszak problémájának kezelése

A beavatkozás összességében pozitív irányba változtatta a kérdezettek közérzetét, körülményeit. Leggyakrabban a hangulat, az érzelmek (100 fokozatú skálán 70 pont) és az önbizalom (100 fokozatú skálán 68 pont) pozitív változását és a társas kapcsolatok felélénkülését (100 fokozatú skálán 65 pont) emelték ki. Érdekes, hogy ezek az értékek a férfiak körében alacsonyabbak maradtak, illetve az érettségizett vagy diplomás válaszadóknak erőteljesebben növekedett az önbizalma és pozitívabban változott a hangulata. A megkérdezettek nagy többsége találkozott rendőrrel illetve családsegítő szakemberrel az ügye kapcsán, a többi szakmaterület megfelelő szakembereivel való kapcsolat sokkal kevésbé jellemző¹⁸. Leghatékonyabbnak is ezeket a szakmákat tartják a felsoroltak közül. A rendőr munkáját 38% érezte a leghatékonyabb segítségnek, míg a családsegítőét minden negyedik válaszadónk. Kiemelkedett a vélemények szerint még az ügyészi és a bírói tevékenység is. A válaszadók a rendőr-családsegítő-pszichológus hármas segítői teamet gondolnák a legjobbnak a családon belüli erőszak kezelésére. A megkérdezettek 27, 20, illetve 14%-ban jelölték meg ezeket a foglalkozásokat.

Ahhoz, hogy hatékony legyen a családon belüli erőszak prevenciója és „gyógyítása” legfontosabbnak a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok, a rendőrség és a szülők közös együttműködését tartják válaszadóink, de lényegesnek minősítik a gyámhatóság, az iskolai gyermekvédelmi felelősök, a bíróságok és ügyészségek bevonását is.

A települési különbségek kapcsán lényeges, hogy a házi orvosnak inkább a városokban, a védőnői hálózatnak inkább a községekben szánának nagyobb szerepet a válaszadóink. Feltehetően a gyakoribb interakciós mezőhöz köthető az a jelentős különbség is, amely a városokra (s különösen Szolnokra) jellemző a civil szervezetek, a jogvédő iroda és az Esélyek Háza említése kapcsán (3. táblázat).

A klasszikus segítői háléhoz kapcsolódó intézmények mellett a média is sokat segíthet abban, hogy ezek az esetek ismertté váljanak¹⁹. A televízió és a rádió, valamint a nyomtatott sajtó hatását főként a fiatalabbak vallják (100 fokozatú skála átlaga 84 pont), de a minta egészében is pozitív hatással bír a média (100 fokozatú skála átlaga 70 pont).

3. TÁBLÁZAT

*A családon belüli erőszak kívánt segítői hálója 100 fokozatú skálán
(The Desirable Network of Helpers to Victims of Domestic Violence
on a 100-grade Scale)*

	Szolnok	Városok	Községek	Minta átlaga
Szülők	88	80	89	83
Rendőrség	89	85	83	84
Háziorvosok	68	62	55	60
Védőnői szolgálat	68	59	68	62
Családsegítő és gyermekvédelmi szolgálat	87	83	88	85
Bölcsőde, óvoda	66	59	58	59
Iskola, tanárok	69	62	66	63
Iskolai gyermekvédelmi felelősök	75	70	83	74
Polgármesteri hivatal	55	48	70	55
Ügyvédek	60	53	47	51
Bíróságok, ügyészség	78	69	63	67
Civil szervezetek	58	48	34	44
Egyház	41	32	28	31
Gyámhatóság	87	79	77	78
Jogvédő iroda	77	70	57	66
Esélyek Háza Esélyegyenlőségi Hálózati Iroda	60	49	40	46

Forrás: Saját szerkesztés.

A családon belüli erőszak szankcionálása

A válaszadók a távoltartást tartják a legmegfelelőbb büntetésnek (100 fokozatú skálán 84 pont), de a családterápiára kötelezést (100 fokozatú skálán 77 pont) is gyakran megjelölték kívánatos eszközként, a szabadságvesztés büntetést az előbbieknél lényegesen kevésbé gondolják megfelelő büntetésnek (100 fokozatú skálán 67 pont), de még így is inkább támogatják ezt a szankcionálási formát, mint elvetik. A szabadságvesztést és a családterápiát elsősorban a férfiak, a távoltartást a nők tartják fontosabbnak. Úgy tűnik, hogy amíg a szabadságvesztés és a családgondozás professzionálisabb típusa között nincs különbség a települések között, a távoltartás a városokban (különösen Szolnokon) élő megkérdezettjeink támogatását „élvezi”. Ennek a formának az alkalmazását értékelné inkább az érettségizett vagy diplomás válaszadói kör is²⁰.

Fontos ugyanakkor, hogy válaszadóink a büntetés szigorítását tartják a legcélravezetőbb eszköznek a családon belüli erőszak visszaszorítására, persze fontosnak ítélik a segítő környezeti háló terjesztését ugyanúgy, mint a rendőri ellenőrzések számának emelését. Az elkövető nevének megismertetését a lakókörnyezetben a

kérdettek kevésbé tartják használható eszköznek a családon belüli erőszakkal szemben²¹. Véleményünk szerint ez is utal a hazai közösségek rossz állapotára, illetve ezzel párhuzamosan a közösség-építés települési szintű megvalósítására. Érdekes ellentmondás, hogy a válaszolók a családon belüli erőszak egyes megnyilvánulási formáival szemben meglehetősen toleránsak, az elkövető megbüntetését sem szorgalmazzák, ellenben bizonyos magatartásokat sokkal szigorúbban büntetnének. Leegyszerűsítve: vagy nem büntetnének, vagy igen szigorúan.

Lényeges azonban, hogy ez utóbbi elemet a községekben élők²² (valószínűleg a tradíciókhoz, a közösség hatásához visszakapcsolódva) különösen lényegesnek tartják. Tekintettel arra, hogy az átlagpolgár nem ismeri a jelenlegi törvényi szabályozást, így ezek a vélemények nem tekinthetők egzaktnak, hiszen nem tesznek különbséget a családon belüli erőszak egyes megnyilvánulási formái között.

A kutatás lehetséges felhasználási területei

A kutatás (és tágabban a pályázati program) társadalmiasításának szakaszában hangsúlyoznunk kell azt a szakmaközi együttműködést, amely érzékelhetően erősítette a rendőrkapitányság szakemberei és a szociális munkások közötti együttműködést, javította az intézmények közötti kommunikációt. Kialakultak azok a személyes kapcsolatok, amelyek elengedhetetlenek a gyors és összehangolt közös cselekvéshez.

Társadalompolitikai és területi nézőpontból azt emelhetjük ki, hogy mintánk egyik legmélyebben gyökerező problémája a kapcsolati háló gyengesége. Mindenképpen hasznos volt tehát az a kutatási elképzelés, amely a professzionális segítőköt „kérdőbiztosként” is szerepeltette. Az adatok azt mutatják, hogy ebben, a kliensi oldalról erősen bizalmatlan légkörben a professzionális segítőtől kapott szolidaritás és stratégia meghatározó a stabilabb jövőkép kialakításában. A vidéki térségek helyzetét jól mutatja az, hogy a tömegkommunikációs információs forrásokból viszonylag ismertek a családon belüli erőszak hatásainak csökkentéséért küzdő szervezetek; helyben azonban nincsenek ilyen közvetlenül elérhető civil támogatási lehetőségek.

Összességében megfogalmazhatjuk azt, hogy a kirekesztettség (érzésének) csökkentése, a társadalmi jelzőrendszer újrászervezése a professzionális segítői csoportok feladata lehet. Különösen fontos feladat lehet ez a városokban (a szolnoki kistérségben), ahol azt tapasztaltuk, hogy a professzionális segítő hatása a községekben az erősebb.

A kutatás eredményei közül kiemelendő az, hogy a rendőri beavatkozást többnyire hasznosnak, de nem elégségesnek tartják, és válaszadóink egy rendőr – család-gondozó – pszichológus teamet részesítenének előnyben.

Fontos mentális attitűdöt jelent, hogy az elkövetőt az áldozatok többsége nem megbüntetni, hanem megváltoztatni akarja, s a megoldások tekintetében eltér a nők és a férfiak véleménye.

Lényeges még az is, hogy az eredmények ismeretében a kapitányság vezetése úgy döntött, fokozottabb mértékben nyit a segítő szakmákat képviselő civil szervezetek felé, már az eljárások kezdeti szakaszától bevonja őket az áldozatok lelki gondozásába, illetve lehetőséget biztosít az agresszonnal történő kapcsolatfelvételre.

Jegyzetek

- ¹ A kutatás lebonyolításában köszönjük Bozorádi János rendőr alezredes segítségét (Szolnoki Rendőrkapitányság Bűnmegelőzési és Értékelő Alosztály). A munkához anyagi háttérrel az OBmK által kiírt és Szolnok Megyei Jogú Város által elnyert pályázat jelentett. Megjegyezzük, hogy a Szolnok Városi Rendőrkapitányság illetékességi területe két településsel (Tiszaföldvár, Szajol) bővebb, mint a 244/2003. (XII.18.) kormányrendeletben meghatározott szolnoki KSH kistérség, ahová 17 település tartozik.
A projekt minden anyagát *A családon belüli erőszokról egy kutatás tükrében* (Szerzők: Jász Krisztina–Bozorádi János–Szarvák Tibor) című kiadványban olvashatják el. Jelen tanulmány csak az empirikus felmérés bemutatására fókuszál.
- ² A feldolgozás során több változó-összevonást is használunk, valamint az eredményeket több alkalommal százfokozatú skálán közöljük. A százfokozatú skála értékei minden esetben csak az értékelhető válaszokra vonatkoznak a következők szerint: a százas érték azt jelenti, ha minden válaszoló a maximális, nulla, ha minden válaszoló a minimális pontszámot adná. A százfokozatú skálákon az ötven pont alatti érték negatív véleményt (bizalmatlanságot, ellenszenvet stb.), míg az ötven pont feletti érték pozitív véleményt (bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.
- ³ Jelen tanulmányban a kutatás után, szolnoki családsegítőkkal készült prominens interjúkból is idézünk. Így fontos rögzítenünk a módszerről is a véleményüket: a kérdés során a sértetteknek vissza kellett emlékezni az eseményekre, illetve sokan nem akarták kitölteni, mert féltek.
- ⁴ Egyes amerikai és európai vizsgálatok azt mutatják, hogy a férfi – ha a családon belüli erőszak áldozata is – sokkal alacsonyabb valószínűséggel jelenti be a cselekményt, mint a nő. Különböző módszertani elemek (pl. telefonos reprezentatív minta) alkalmazása során azonban kiderült, hogy a férfi-áldozatok száma a vártnál jóval nagyobb. Ranschburg Jenő szóbeli közlése.
- ⁵ A szakirodalmi adatok szerint a férfiak által elkövetett erőszak esetén jellemző az alacsonyabb státusz. A fordított helyzetre azonban (amikor a nő az elkövető) már egyáltalában nem. Ranschburg Jenő szóbeli közlése.
- ⁶ Érdekes összevetést jelenthet egy 2005-ben végzett, Jászberény felnőtt lakosait érintő vizsgálat, amelyből kiderült, hogy a Jászság központjában gondjaik, problémáik megoldásában leginkább a családra, szűkebb rokonságra (100 fokozatú skála átlaga: 85 pont), barátokra (100 fokozatú skála átlaga: 61 pont), szomszédokra (100 fokozatú skála átlaga: 52 pont) számítanak, a szociális segítők említése 100 fokozatú skálán 32 pont volt (Szarvák 2005)
- ⁷ A bizalom – más megfogalmazásban: partnerség – kapcsolathálóját (Utasi 2002, 30) személyközi kapcsolatokban az önzetlenség, az altruizmus jellemzi.
- ⁸ Szolnokon 2000-ben a belvárosban 74, a Zagyván túli területeken 68, a Pletykafaluban 63 pontra értékelték probléma esetén a családi segítség szerepét (Murányi–Szoboszlai 2000).
- ⁹ A kapcsolatokkal azonban mindent el lehet érni – vélik válaszadóink (100 fokozatú skála átlaga 82 pont).
- ¹⁰ A férj sértő, megalázó dolgot mond feleségének.
- ¹¹ Szolnokon ez az érték 88 pont. A minta átlaga 92 pontra minősítette a kérdés fontosságát.
- ¹² Az eljárás arra alkalmas, hogy több változóból „kiszűrje” azok közös komponensét. A látszólag független állításról alkotott véleményekből az eljárás során kirajzolódik az az attitűd jellegű kognitív beállítódás, amelyről a válaszadó tudatosan esetleg nem is tud választ adni, de amely ott van minden egyes válasza mögött. A „közös részt” tartalma alapján nevezhetjük el. Az analízis során minden válaszoló kap egy súlyszámot (úgynevezett faktor-score-t), amely alapján a kérdezettek csoportjai is jellemezhetők. A főkomponenseken belüli sorrendet a kialakításában részt vevő változók faktorsúlya alapján ismertetjük, feltüntetve a magyarázott varianciát is.
- ¹³ Érdekes azonban, hogy a hagyományos „patriarchális” szemléletmód, a hatalom, az irányítás igénye ennél a kérdésnél nem köszön vissza.
- ¹⁴ Becsülje meg azt, hogy a veszekedések többségében milyen arányban fordul elő Önöknél fizikai erőszak és verbális erőszak.
A segítők szerint egyik esetben sem beszélhetünk tisztán fizikai bántalmazásról, hiszen ez párosul az érzelmivel is.
- ¹⁵ Egy főre jutó érték. Az átlagos háztartásnagyság: 3,38 fő.

- ¹⁶ Megjegyezzük, hogy a fiatal felnőtt válaszadók körében ez az érték 100 fokozatú skálán 71 pont, ami a feljelentés szankcionáló hatását, a községekben gyakori 45 pont pedig annak hatástalanságát jelenti.
- ¹⁷ A családon belüli erőszak esetében nem csak egy ember a kliens, hanem az egész család. Itt a kettős esetvezetés és a családterápia a célravezető módszer – hangsúlyozták a szolnoki családsegítők.
- ¹⁸ Orvossal minden harmadik, pszichológussal, szociális munkással minden ötödik, védőnővel pedig minden tizedik sértett találkozott ügyének menete során.
- ¹⁹ A családsegítők szerint a legfontosabb az volna, ha a családon belüli erőszak kezelését is a gyökereknél kezdenénk megoldani. Ez azt jelenti, hogy az iskolában tartani kellene a családon belüli erőszakra olyan felvilágosító órákat, mint a drogokkal vagy a továbbtanulással kapcsolatban.
- ²⁰ A maximum 8 általánossal rendelkezők inkább a szabadságvesztést támogatják.
- ²¹ A családsegítők szerint a jogi megközelítés rossz, egyrészt, mert a nő félhet, hogy ha elárulja a férje tetteit, akit szeret, akkor elveszítheti őt, hiszen börtönbe csukhatják. Ezen kívül az elkövető és a családja bosszút állhatnak a sértetten. Talán az alternatív büntetési módok lennének a megfelelőek.
- ²² Főként a 60 évnél idősebb válaszadóink.

Irodalom

- Nagy E. (2005) *Ki a gyengébbik nem?* Szakdolgozat, SZIE Jászberényi Főiskolai Kar Szociálpedagógia Tanszék, Jászberény.
- Ranschburg J. (2006) *A meghitt erőszak*. Saxum Kiadó Bt., Budapest.
- Murányi I.–Szoboszlai Zs. (2000) *Résztársadalmak. Azonosság és különbözőség a szolnoki városrészek társadalmában*. Kézirat. MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Csoport, Szolnok.
- Szarvák T. (2005) Szociális és mentális térkép Jászberényben – Pethő L. (szerk.) *Jászági Évkönyv*. 149–159. o.
- Utasi Á. (2002) *A bizalom hálója. Mikrotársadalmi kapcsolatok, szolidaritás*. Új Mandátum Kiadó, Budapest.

THE POSSIBILITIES OF INTERPROFESSIONAL COOPERATION IN THE MICRO-REGION OF SZOLNOK IN CONNECTION WITH A RESEARCH ON DOMESTIC VIOLENCE

KRISZTINA JÁSZ – TIBOR SZARVÁK

Observing the topic of domestic violence official helpers and reserchers face the following dilemmas:

Is there a definition for domestic violence at all which is valid under all sorts of circumstances? Where are the borders of private sphere? Is there any right for an outsider to intrude domestic affairs although with the acquiescence of one or the other party in many cases? If there is then when and in what way? Do the different behaviours within the category of domestic violence need separate regulation or the present day summary offence regulations and the statements of the Penal Code are suitable? Who is the victim and who is the aggressor? Or the latter is a potential victim, too?

We should have to find legal as well as practical solutions in accordance with the constitutional processes.

In 2005, the leadership of the Central Police Department in Szolnok have decided to act against this phenomenon as far as possible although at that time they had no exact knowledge about the measure of the problem. Special regulations against domestic violence did not come into force despite all the debates about this question, that is why the police felt itself alone with the struggle with this phenomenon without any legal weapon.